

עלון בנגינות מזמור עיר

בס"ד

כניסת שבת 7:12
יציאת שבת 8:31

הוצאה לאור:
יצחק חלבה 052-6025436

גיליון מס' 1016 כה' סיון תשפ"ה

שלח לך

רעיונות על הפרשה על פי תורתו של הרב אביגדור נבנצל שליט"א

בשלהי הפרשה מובא מעשה המקושש: "וַיְהִי בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר וַיִּמָּצְאוּ אִישׁ מִקְשֵׁשׁ עֲצִים בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי" (במדבר טו, לב) מסביר רש"י: "בגנותו של ישראל דיבר הכתוב שלא שמרו אלא שבת ראשונה ובשניה בא זה וחיללה" ונחלקו בגמרא על איזו ממלאכות שבת עבר המקושש (שבת טז) מעביר ארבע אמות ברה"ר, תולש או מעמר. אולם המחלוקת הינה על דרך הנגלה. והנה מו"ר הרב נבנצל שליט"א מפרש פירוש נוסף על פי הזוהר הקדוש: העצים שקושש המקושש אינם עצים רגילים אלא 'עץ החיים' ו'עץ הדעת'. הכיצד? הרי מפורש בתורה שבני ישראל היו במדבר ולא בגן עדן ושני העצים הללו עומדים בגן עדן תחת שמירת שני הכרובים 'וְאֵת לֶהֱטֹא הַזֶּרֶב הַמֵּתֶּהֱפֹכֶת' (בראשית ג, כד)!

מבאר הזוהר: אין הכוונה שהאיש קושש עצים כפשוטו אלא: "הוא דייק על אלון אלגין הי מנייהו רב על אחרא" דהיינו: היה מדקדק בשכלו לברר איזה משני העצים הללו גדול וחשוב מחברו, האם עץ הדעת גדול מעץ החיים או להפך. לפי הסבר זה הביטוי 'מקושש' הינו מלשון היקש והשוואה; 'היקש' הוא אחד מדרכי לימוד התורה ופירושו השוואת שני עניינים זה לזה.

מה הרעיון הטמון בכל עץ? עץ החיים הינו קודש לה, ביטוי לגילויי שכינה בעולם, אין בו דעת טוב ורע כמו בעץ הדעת אלא רצון ה' בלבד. לעומתו עץ הדעת מעניק לאדם אפשרות בחירה בין טוב לרע; האדם הוא המחליט לעשות את רצון ה' או להפך. מסביר הרב: המקושש הסתפק איזו עבודת ה' מבטאת יותר קידוש שם שמים, האם עבודת ה' אוטומטית ללא בחירת האדם או עבודת ה' מתוך בחירה למרות הסיכון הטמון בחובה. והנה לכאורה האפשרות השניה עדיפה יותר: כשהאדם שוקל את הטוב ואת הרע ובוחר באחד משניהם הרי שמקדש שם שמים הרבה יותר כשבוחר בטוב ממצב של עשיית רצון ה' ללא בחירה בין טוב לרע. אולם אומר הרב, עצם העובדה שקיימת אפשרות ליציר כפיו של הקב"ה שלא לעשות את רצון בוראו הינה חילול ה' נורא, עד שקידוש ה' המושג על ידי עבודת ה' מתוך בחירה, אינו שקול כנגדה.

זוהי גם טעותו של אדם הראשון שבחר, על פי עצת הנחש, להכניס את עצמו למצב של בחירה ולא להמשיך באותו מצב שלפני החטא למרות שלא היתה בו בחירה.

מה שעדיין טעון ביאור על פי פירוש הזוהר הקדוש הנ"ל הוא: הרי המקושש נסקל על שמצאוהו מקושש עצים ביום השבת, מהו הקשר שבין רעיון מיוחד זה לבין העובדה שהוא חילל את השבת? התשובה היא שהשבת הוא יום המבטא גילויי כבוד שמים; בימות החול לא ניכר באופן מוחלט שהקב"ה הוא המנהיג את הבריאה לבדו, שכן ישנה ההרגשה בלב האדם שהוא פועל בבריאה: האדם חורש את שדהו, זורע וקוצר, ובתוך תוכו מרגיש שהתוצרת הינה פרי עמלו, שהפירות הן מעשה ידיו להתפאר, שמרוב חוכמתו וחידודו בעבודתו השיג יכול משובה ואיכותי ועל כן כבוד שמים נסתר, מה שאין כן ביום השבת שכן האדם שובת ממלאכה ואינו פועל מאומה בבריאה ואינו יוצר יצירה כלשהיא במו ידיו, ואעפ"כ הקב"ה שומר על המשך גידולם של הפירות או אז ניכר בעליל כבוד שמים.

המקושש החליט בדעתו שהנהגת ימות החול עדיפה על פני הנהגת השבת, דהיינו להיות שקוע בעולם העשייה כמו בימי החול ובכל זאת להאמין ולהרגיש בלב שלם שהאדם אינו פועל מאומה מבלי עזרתו יתברך, שקב"ה הוא הנותן כוח לעשות חיל ובלעדיו לא היו תוצאות והישגים כלשהם, ועל ידי כך יתרבה כבוד שמים במידה רבה יותר ממצב בו האדם אינו פועל כלום כיון שכשניכר בעליל שהקב"ה הוא הפועל היחידי בבריאה אין כל התלבטות באדם האם להאמין בהשגחת ה' או לא. מתוך מחשבה זו המקושש חילל את השבת כדי להרבות כבוד שמים על ידי עבודת ה' מתוך הסתר, אולם בידיעה ברורה ומוחלטת מי המנהיג האמתי. זוהי כוונת הזוהר על דרך הפשט, אך ברור שישנם סודות על פי תורת הנסתר הנשגבים מבינתנו.

בדרך זו ניתן להסביר מה פשר חטא המרגלים. הסיבה שבגינה המרגלים התנגדו לכניסה לארץ הקודש היא שארץ ישראל הינה "אַרְץ אֱשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ הִרְשָׁה אֹתָהּ תָּמִיד עֵינֵי ה' אֲלֶיךָ בָּהּ מִרְשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אֲחֻרֵּית שָׁנָה" (דברים יא-יב) בארץ קיימת השגחה גלויה יותר מהשגחת חו"ל; בבית המקדש התרחשו ניסים גלויים באופן קבוע. אומנם כשיש צורך בדבר ה' מחולל ניסים גם בחו"ל כגון המכות שהביא על מצרים, קריעת ים סוף וכד', אולם באופן כללי אין חו"ל מיעדת לניסים אלא להשגחה על פי הטבע; כביכול עיני ה' אינן רואות את שאר הארצות באופן מתמיד, מה שאין כן ארץ ישראל הנמצאת תחת השגחה תמידית מהקב"ה וממילא היא מסוגלת יותר לניסים, ועל כן המרגלים מעדיפים להישאר במצב של הסתר פנים וכך עבודת ה' תהיה מובחרת יותר מכוח הבחירה האם להאמין או לא להאמין.

בדרך זו אפשר להסביר גם את הקשר בין שתי פרשיות הסמוכות: פרשת המקושש ופרשת ציצית. רש"י מסביר קשר זה בכך שהשבת שקולה כנגד כל המצוות, ואף על מצוות ציצית נאמר: "וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה'" (שמות טו-לט)

הרא"ש מסביר טעם נוסף והוא שבשעה שהמקושש חילל את השבת אמר משה לפני הקב"ה: נאמר במצוות תפילין "לְמַעַן תִּהְיֶה תוֹרַת ה' בְּפִיךָ" (שמות יג, ט) ומאידך ציווית שלא להניחן בשבת; אילו המקושש היה מניחם בשבת הרי שלא היה נכשל בחילול שבת כיון שהתפילין היו גורמים שהתורה תהיה שגורה בפיו. אמר הקב"ה למשה: הריני קובע לכם מצוה נוספת שתזכיר לכם את כל המצוות הלא היא מצוות ציצית, והיא תהיה נוהגת גם בשבת.

אולם לפי הפירוש שבו פתחנו מסביר הרב את הקשר בין שתי הפרשיות כדלהלן: מצוות ציצית הרי היא רומזת על כבוד שמים שכן נאמר "וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ", כביכול רואים את הקב"ה. מדוע? כיון ש "תכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכיסא הכבוד" (סוטה יז) כמובן שהדברים אינם כפשוטם שכן אין צבע לכיסא הכבוד, אלא שהתכלת מזכירה את כיסא הכבוד. פרשת ציצית ניתנה אם כן כדי שגם מתוך ההסתר של ימי החול יהיה גילויי כבוד שמים, וזהו הפך שיטת המקושש שלפי סברתו עדיף לעבוד את ה' מתוך הסתר; כמו כן מצוה זו ניתנה בכדי שגם מתוך ההסתר של חו"ל יהיה גילויי כבוד שמים, וזהו היפך שיטת המרגלים שעל פי סברתם עדיף היה להישאר בחו"ל ומתוך ההסתר להאמין בקב"ה.

למדנו אם כן פן נוסף בהבנת חטא המקושש, חטא המרגלים ופרשת ציצית.

שבת שלום יצחק חלבה

לעילוי נשמת אאמו"ר אברהם (אלברטו) בן מרים חלבה, יוסף הכהן בן קלרה, מרטיין בן ברנרדו, מנחם מבשר בן הרב דוד ואסתר הי"ד, אליהו בן עישה, חיים יוסף בן שרה, יעקב בן נעומי, יצחק בן חנה, דוד חי בן יפה, שלמה בן כזאלה, שלום בן שמחה, מרת אמי אולגה בת קלרה, חיה אסתר בת יעקב אריה, ציפורה בת מסעודה, רחל בת יעקב ורדובצקי, יהודית בת שרה, תמר בת שרה ת.נ.צ.ב.ה.

המעוניין לקבל כל שבוע את העלון בדואר אלקטרוני ניתן לשלוח בקשה למייל: jalabe2013@gmail.com ללא תשלום לזיכוי הרבים

השיחה נערכה על פי הבנתו של העורך. כל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד